

Smrt Andreja Tenczyńskiego. Na str. 649. podajemo zgodovinsko sliko slavnega poljskega slikarja Jana Matejka. Kakor večini svojih nesmrtnih podob, je zajel Matejko snov tudi tej podobi iz viharne zgodovine svojega naroda. Skozi vso poljsko zgodovino se vleče nepretrgana vrsta preprirov in bojov z Nemci. Ne le od zapada je nemška sila pritiskala na Poljake, ampak tudi v njih sredi se je večkrat dvignila prevzetnost nemških naseljencev ter izzvala opravičeni odpor Poljakov. O tem govori mnogo zgodovina krakovskega mesta. Omenjena slika nam predločuje enega teh bojov.

V polovici XV. stoletja je bival v Krakovu Jan z Rabsztyna Tenczyński, kraljevi „wielki chorągiewny“ ali zastavonoša. Takrat so si bili Nemci znali pridobiti večino v mestnem zastopu. Župan je bil sicer Poljak Mikołaj Pieniążek, ki se je trudil, da brzda nemško prevzetnost, a vendar so Nemci v Krakovu nastopali jako brezobzirno. Tenczyński je imel z Nemci vedno kakšne prepire, in večkrat tudi nevarnejše praske. Krakovska kronika pripoveduje da sta se mestna svetovavca Valter Kisling in Nikolaj Kidlar domenila z drugimi meščani, da se ob priložnosti maščujejo nad Tenczyńskim. Kmalu je prišla priložnost.

Dné 16. junija l. 1461. je šel Tenczyński v krakovsko predmestje, Kleparz imenovano. To ime je dobil ta kraj v starih časih še od tega, ker so tam prebivali kleparji, kateri so kovali orožje za vojaštvo. Tenczyński je šel h kleparju Klimuntu, Nemcu po rodu, kateri mu je imel skovati železen oklep. Bodisi da oklep še ni bil gotov, ali ni bil prav narejen, ali izakega drugega vzroka — kmalu se je Tenczyński z Nemcem sprl. Klimunt je zbežal pred njim iz delavnice in zagnal tak hrup, da so pritekli iz delavnic

vsi kleparji iz obližja in mnogo drugih ljudi. Od Klimunta nahujskani, so se vrgli na Tenczyńskiego. Ko je videl, da se ne ubrani množici, je zbežal v bližnjo cerkev svetega Florijana in se skril v zakristiji. A razjarjeni Nemci so udrli za njim. Navzoči duhovniki so ga sicer branili, a razkačena množica je Tenczyńskiego v zakristiji ubila in več duhovnikov ranila. S tem stvar seveda še ni bila končana. Prišla je zdaj vrsta na Nemce. Sin umorjenega zastavonoše je zahteval maščevanje. Šest ubijavcev so na krakovskem gradu obglavili, a nekaj drugih vrgli v ječo na Rabsztynu.

Ta dogodek je porabil Matejko za eno svojih najživahnejših podob. Kako gibanje je na sliki, kako značilni so obrazi, kako živo dejanje!

K slikam iz Belgrada. — Kraljevo srbsko narodno gledališče. Naš potovavec g. Knific nam je popisal ob začetku svojega potopisa splošno tudi Belgrad (glej str. 32.), o katerem smo priobčili sedaj več slik. Na str. 673. vidijo bravci spomenik kneza Mihajla in srbsko narodno gledališče. Prvi začetki srbskega gledališča segajo nazaj do l. 1835. Joakim Vujić je bil oni, ki je v Kragujevcu začel prirejati gledališke predstave, da razveseli kneza Miloša Obrenovića. A te predstave niso bile javne; prihajal je k njim le knez Miloš in oni, katere je hotel knez posebno odlikovati. Tudi je bilo vse bolj po domače, kajti knez je med predstavo kadil čibuk in srebal kavo. Igravci so bili vseskozi diletanti: mladi ljudje, kateri so pozneje zasedli glavna mesta v javni upravi. L. 1842. je zapustil Mihajlo Srbijo, in gledališke predstave so prenehale. L. 1847. jih je pa zopet oživil Burković s pančevačskimi igravci.

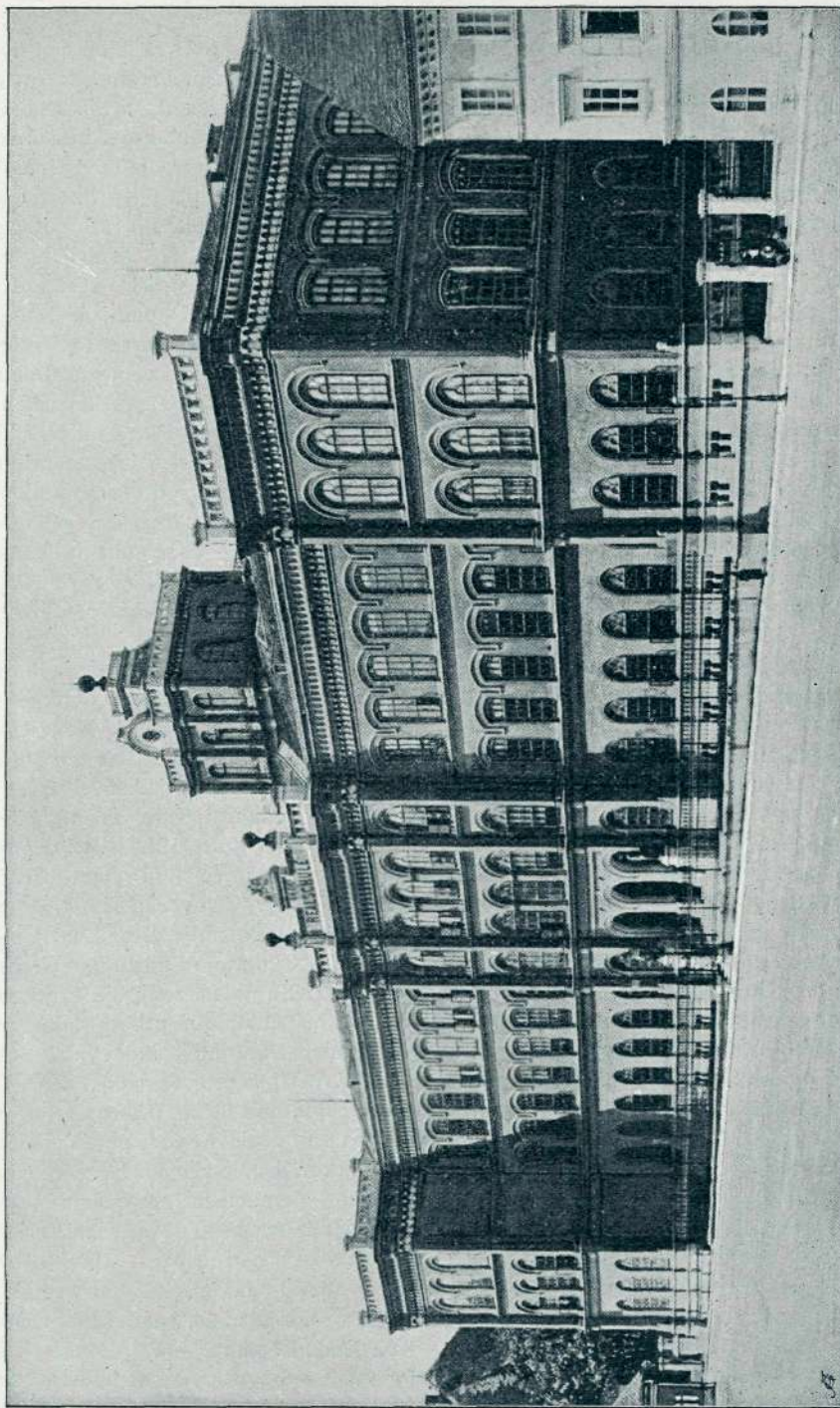
A Srbi so si želeli javnega in rednega narodnega gledališča. L. 1851. se je sestavil „pozorištni odbor“, kateri je sklenil zidati gledališče. Vsa Srbija se je hitro vnela za to misel, in kmalu je bilo nabranih sto tisoč dinarov. A ta zgradba je žalostno propala. Kupili so močvirno zemljišče, in komaj je bil postavljen temelj, je voda zalila zgradbo, da je bilo vse zidanje pone srečeno. Dolgo časa Srbom nihče niti spomniti ni smel gledališča.

A ko se je vrnil knez Mihajlo v Srbijo, so začeli misliti na novo gledališko zgradbo. L. 1863. se je sestavil drugi odbor, ki je poživil zanimanje za gledališke predstave. Pa spomin na prejšnjo nesrečo je bil še tako živ, da ta odbor ni mogel nabrati več

kot 910 dinarov. L. 1867. pa dojde v Belgrad Jovan Djordjević iz Novega Sada z jako dobro izvežbanim

zidam pozorište!“ Iz lastne blagajne je dal knez Mihajlo okoli 200.000 dinarov. To je vnelo tudi druge

C. k. r. državna višja realka v Ljubljani.

osobjem. Ta je s svojo igro tako navdušil kneza Mihajlo, da je izrekel odločilno besedo: „Hoću, da

Srbe k požrtvovalnosti. Od l. 1869. se redno prirejajo v njem glediške predstave.